

פְּהֵם יוֹקֵשִׁים בְּנֵי הָאָדָם לְעֵת רְצָה פְּשֻׁתָּפוּל עֲלֵיהֶם פְּתָאֵם

קריאה באפיטפים מעלה מאליה את שאלת נסיבות מותם של הנפטרים. על פי רוב אין באפיטף התייחסות מפורשת לסיבת המוות, אך ישנם אפיטפים המכילים תיאורים של מיני מיתות משונות. לעתים הופכת סיבת המוות לעיקרון מארגן או לתמה מרכזית באפיטף. דוגמה לכך היא כתובת של לוונטל שבה האש היא הנמענת לפנייתו המתריסה על מותה של נערה בשריפה. דוגמה נוספת נמצאת באפיטף שכתב יל"ג בו מתואר מותו החטוף של הנפטר מדום לב כ"מוות בנשיקה".

על קבר בתולה מאושרה אשר נשרפה והיתה למאכולת אש.

הוּי אֵשׁ לֹא נִפְחַ אֵשׁ בְּלִיעֵל
מִבְּטֵן שְׂאוֹל מִי קָרְאָךְ וַתְּעֵל ?
לְאָכַל בְּכָל פֶּה אַחֲוֹתָנוּ הָעֲנֻגָה
נְעֵרָה בְּתוֹלָה בְּשׁוֹשְׁנִים סוּגָה,
וְהִיא זָכָה נְקִיָּה לֹא מְעֵלָה מְעֵל !
בְּיוֹם שְׁלֵג וְקָרַח וְהָאֵחַ מְבַעֲרָת
נִגְשָׁה לְהִתְחַמֵּם וְהִנֵּה עַל אֶרֶץ
נְטוּשִׁים בְּנֵי רֶשֶׁף וַיִּתְאַבְּכוּ בְּשׁוּלְיָהּ.
אֵךְ בְּדֵי רִיק גְּעֻנוּ לְכַבֹּת הַבְּעֵרָה
נִשְׂרָפָה אַחֲוֹתָנוּ אֲהֶה ! נִשְׂרָפָה מְהֵרָה !
שְׂמָעָה הַקּוֹרָא וְרָגַז וְשָׂא קִינָה עַל מִשְׁבֹּתֶיהָ !

(דוד לוונטל, אילת השחר)

יוֹדְעֵי סוּדוֹת פְּתוּרוֹ לְנוּ סוּד זֶה הַחֶתּוּם :
 שְׁלוּחֵי מִצְוָה הֵן אֵינָם נִזְקֵין בְּהַלִּיכְתָּם,
 לְמָה אֶפּוֹא קָרָה אֶסוֹן אֶת אֲבִינִי מוֹרְנוּ
 בְּנִסְעוֹ לְעִיר הַבִּירָה כְּשֶׁלִּיחַ עִירָנוּ
 אֶל רָאשֵׁי יִשְׂרָאֵל הַמְּבַקְשִׁים לְעַמָּם יִשְׁע
 בְּצָרָה :
 שָׁם בְּשִׁפְכוֹ שִׁיחוֹ לְפָנֵיהֶם בְּרוּחַ נְשִׁבָּה
 מֵעֶצֶר רָעָה וְיִגוֹן וּמַחְסֵר בְּרִיּוֹת גּוֹפָא
 עַל פְּנֵי כָּל אֲחָיו נֶפֶל וַיִּמָּת מִיָּתָה חֲטוּפָה ?

רְצוּי לְיוֹצְרוֹ הִיָּה, צְדִיק חֲסִיד וְקָדוֹשׁ,
 לְכֵן מֵת בְּנִשְׁקָה בְּסוּד "בְּקָרוֹבֵי אֶקְדָּשׁ",
 יַעַן כִּי נִגְשׁ הָעַם וּכְמוֹ תִּבְּן נְדוּשׁ
 נֶאֱסַף הַצְּדִיק מִפְּנֵי הָרָעָה, וְנִפְשׁוֹ הִנְהַלְאָה
 בְּעֵרֵן עֲלֵתָה וְשָׁם מְנוּחָתָה מְצָאָה.

(המנוח ר' יוסף שלמה בן אריה ליב שמערלינג בא במלאכות קהל מאהילוב ע"פ
 דנעפר לאספת שלוחי הקהלות אשר היתה בימי המיניסטר איגנאטיוב, ובישיבת
 האספה בבית הבאראן גנצבורג ביום ג' אייר תרמ"ג, מדי דברו בהתלהבות עזה על
 מעמד בני עמנו חמורה מאד, נשבר לבו בקרבו ופלצות אחזתו וימת על פני כל
 הנאספים, ונקבר בכבוד גדול במעלה הקברים אשר בהע"מ).

(יהודה לייב גורדון, נאד של דמעות - קבוצת כתובות שעל גבי הקברים)

עַל פְּנֵי כָּל אֲחָיו נֶפֶל : המילה נפל משנה את הוראתה המקראית כתיאור מגורים ע"פ
 בראשית (כה, יח) : "וַיִּשְׁכְּנוּ מִחֻלְיָה עַד שׁוּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי מִצְרַיִם פְּאָקָה אֲשׁוּרָה עַל פְּנֵי כָּל
 אֲחָיו נֶפֶל".

בְּסוּד "בְּקָרוֹבֵי אֶקְדָּשׁ" : ע"פ הפסוק העוסק במות בני אהרון (ויקרא י, ג) : "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל אֶהֱרֹן הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' לֵאמֹר בְּקָרוֹבֵי אֶקְדָּשׁ".
"נִגְשׁ הָעַם וּכְמוֹ תִּבְּן נְדוּשׁ" : ע"פ ישעיהו (כה, י) : "וְנְדוּשׁ מוֹאֵב תַּחֲתֵיו כְּהַדוּשׁ מִתְּבִין
 בְּמוֹ מִדְּמִנָּה". ההערה הנסמכת לאפיטף מבהירה את ההקשר ההיסטורי של פסוק זה,
 במיוחד על רקע השימוש הסמוי בדרשת חז"ל על הפסוק "נאסף הצדיק מפני הרעה",
 המתארת את מותו של רבי שמעון בן גמליאל כמוות שיש בו ממד של גאולה שכן הוא
 מונע ממנו את הפורענות הגדולה שעתידיה להתרגש על העולם לאחר מותו.